

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

פקודי

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת פקודי

- ב ..... משנכנס אדר מרבים בשמחה - על ידי חיזוק האמונה בהשי"ת הטוב ומיטיב
- ז ..... דאגה בלב איש יִשְׁחַנֶּה - לא לשקוע בדאגה ובצרה
- יא ..... תענית אסתר - להודיע שכל קוויך לא יבושו
- יד ..... צהלה ושמחה - ושבחתי אני את השמחה
- טז ..... והחודש אשר נהפך להם - מעלת וסגולת חודש אדר

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת פקודי

משנכנס אדר מרבנים בשמחה - על ידי חיזוק האמונה בהשי"ת הטוב ומיטיב
 וצריך לבאר מהו 'כשם, כך', איזה עניין 'למד' חודש אדר מחודש אב. ויש שביארו על פי מה שכתבו התוס' (מגילה ה: ד"ה ממעטין) לפרש מה דאיתא התם (לגבי תעניות) 'ממעטין' שהכוונה 'שלא יהו ששים כלל', אמרו חז"ל (תענית כט.) 'כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה'.

א. הנה הא דאמרו חז"ל (שם) 'משנכנס אב ממעטין בשמחה' הובא להלכה בשו"ע (או"ח סי' תקנא ס"א), ואילו 'משנכנס אדר' לא נכתב בשו"ע (רק בדברי הגמרא), וכל כך למה, כדי שלא יוכלו לצאת יד"ח השמחה בלימוד ההלכה בלבד על דרך שאמרו (מנחות קי.) 'כל העוסק בתורת... כאילו...', רק יקיימוה בפועל ממש.

אמנם בדברי חז"ל במשנה ובגמרא הובאו שני הדינים, אלא שגבי חודש אדר קצרו 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' ולא האריכו במה וכיצד, ולאידך גבי חודש אב ביארו בארוכה כיצד יקיימו את ה'ממעטין', וצ"ב, מדוע לא ביארו בחודש אדר כיצד ובמה יקיימו את ה'מרבין בשמחה',

ושמעתי מאחד מצדיקי הדור שליט"א, שהבא להתלמד להיות 'רופא' מלמדין אותו בין הדברים, כדת מה לעשות באיש אשר בלע מידי הרבה תרופות בפעם אחת, כי הבולע הרבה מהם מסוכן הוא שיובילוהו 'משמגר ועד הר הזיתים'... אבל אם אחד יבלע כמות מרובה של וויטאמינים, אע"פ שהדבר גרוע אבל אינו מסוכן כ"כ, ואין 'הלכה' או 'הוראה' מה לעשות באיש כזה. כיו"ב, כאשר מורים למעט בשמחה, חייבים להגדיר את ה'מיעוט' עד כמה הוא, כי 'להגדיל' ולהרבות טיפול כזה הוא מסוכן, לזה הורו לנו הלכה ברורה באיזה דברים למעט - כגון לא להתחנן ולא לבנות בית, כדי שלא יסתכנו בעצבות יתירה, אבל בענין 'מרבין בשמחה' אפילו אם יעברו יותר מהנצרך, אין זה סכנה להיות מאד בשמחה (ואפילו אם יגיע למצב של שמחה יתירה מן השיעור, שכבר 'עבר את הגבול' ואינו טוב) ואין צורך להלכה ברורה ו'הוראה' מה לעשות ומה לא לעשות כדי למנוע זאת.

עוד ייאמר בה, כי כאן לגבי חודש אדר לא נכתב במה וכיצד מרבין, כי אין לומר למי שזכה בלאטערי (לוטו) במה לשמוח, אלא הוא עצמו ישמח בכל העולה לפי מצבו, ועל דרך זה צריך להיות 'מרבין בשמחה', מתוך עומק הרגשת השמחה בישועת ה', וכל אחד יבטא את השמחה כפי עניינו.

ב. בדרך צחות ודרש אמר הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע, הנה אמרו חז"ל משנכנס אדר מרבין בשמחה, והרי שצריך להרבות ולהוסיף מיום ליום, ולפי"ז השמחה גדלה ועולה עד לערב ראש חודש אב, שאז אומרים לנו משנכנס אב ממעטים בשמחה, ומכאן ואילך ימעט ויוסיף וימעט את שמחתו עד לערב ראש חודש אדר... ולכאורה נמצא לפי"ז, שבחודש אב, שהוא לאחר חמישה חודשים של ריבוי השמחה, הננו שרויים אז בשמחה הרבה הרבה יותר מכל חודש אדר, שהוא תחילת ריבוי השמחה אחר שבעה חודשים תמימים של ממעטים בשמחה (מחודש אב ועד אדר)... וכן לא יאמר... אלא מכאן ראייה, שאין הקב"ה דורש מהאדם להיות בשמחה יותר מכפי יכולתו, אלא אכן, באותו מקום שאתה שרוי עם העצבות הסוככת עליך (כענין זה שה'ממעטין' של חודש אב עדיין שורה ומשפיע עליך) - משם הגביה את ראשך מעל פני המים, אל תשאר מיט דעם נאז אראפ (עם ה'אף' למטה), אלא בכל מצב ומצב שלא יהיה תמיד תנסה להתרומם ולהתחיל לשמוח...

יש שביארו באופן אחר, כי אכן, אין הדבר תלוי כלל היכן הוא 'עומד' ואוחז כעת, אלא רק להיכן מגמתו ודעתו להגיע, והאיש השרוי בעצבות אבל הוא מתחיל לקנות את מידת השמחה, הרי הוא חשוב במעלה הרבה יותר ממי שהוא בשמחה גדולה אך בדעתו וככונתו להיות עצוב... על כן, המתחיל להרבות בשמחה בחודש אדר, אף שהוא לאחר תקופת עצבות גדולה, ועדיין אינו בשמחה כל כך, נחשב שהוא שמח וטוב לב הרבה יותר ממי ששמח מאוד בחודש אב אך בדעתו למעט בשמחה.

ואין הדברים אמורים דייקא לענין מידת השמחה, אלא כך היא המידה בכל ענייני עבודת ה', וכמו שיש ללמוד מהא דאיתא בגמרא (ב"ב קכא:): 'כיון שהגיע חמשה עשר באב תשש כוחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה'.

באר הפרשה - פרשת פקודי

ואין לפרש שרק מועטין (אבל ששים קצת), דאם כן היה ולא פירשו את השיעור מוכח שהכוונה היא שממעטים להם לפרש השיעור עד כמה מועט, ומכיון שסתמו לגמרי, וכן נפסק להלכה (או"ח סי' תקנ"א, מג"א סק"א, הבא

ופירשו המפרשים, שכל זמן שכוחה של חמה בתוקפה העצים יבשים ואין בהם לחלוחית, וכשרים המה למזבח - שאין לחשוש בהם לתולעים המכרסמים בקרבם מחמת הלחלוחית, אך מט"ו באב ש'תשש כוחה של חמה' - רבה הלחלוחית בעצים ויש לחשוש שמא מתולעים הם, ועץ שיש בו תולעת פסול למערכה. וכתב המהרש"א (ח"א ד"ה כיון) שלא נזכר בגמ' מאימת היו מתחילים לכרות עצים, 'ואפשר דזמנו דומיא דהכי בט"ו בשבט, כי מני אז מוסיף כח החמה באילנות'... וכל הרואה ישתומם, שהרי במציאות בט"ו באב גובר החום בעולם הרבה יותר מבט"ו בשבט... ומדוע אז כשר לכרות עצים ובאב נפסל מלכרות.

אלא צריך לומר, שאין עיקר הקובע מה מצב החום כעת, אלא להיכן פניו מועדות. כי, מכיוון ששינה פניו לצד הקרירות אף שנראה שעדיין הוא בוער באש - סופו שיבוא לידי כפור וקרח בעבודת בוראו, אבל אם שינה פניו - כוונה להתחיל להתעלות כבר נחשב כאש בוער וכחום לוהט וסופו לעלות מעלה מעלה.

ולדין הדברים אמורים כיסוד גדול בעבודת ה', שהמתחדש בעבודת ה' בשלהבת אש קודש - בתוקף כוחה של 'חמה', והוא במצב עליה, אף שעדיין לא הגיע לרום המעלות - גדלה מעלתו עד מאד, אחר שהוא מוסיף והולך מתוך מקומו ומעמדו, וגדול כוחו לכלות כל ה'תולעים' המזיקים לנפשות בני ישראל.

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל היה אומר, הנה עיינו הרואות שיש איש העומד בראש ההר ורעהו עומד בתחתית ההר, ולאחר זמן מה התהפכו היוצרות ועולים ויורדים בו, ואם ברצוננו לידע מי הוא העולה ומי הוא היורד אין לנו אלא להביט אחר פניהם, האיש אשר פניו כלפי ההר הרי הוא העולה בהר, וסופו שיגיע לפסגת ההר, לאיך, מי שפניו כלפי הארץ הרי הוא בחזקת יורד, ואף אם עתה נמצא למעלה למעלה אך סופו שירד. על דרך זה הוא בענייני עבודת ה', מי שעיינו נשואות כלפי מעלה ורוצה לעלות בהר ה', אזי אף אם נמצא עתה בתחתית שפל המצב כבר נקרא בשם 'עולה', ונידון על שם סופו, לעומתו, העומד בראש ההר אך ל"ע פניו למטה והרי הוא במצב של ירידה, אזי תחילתו יוכיח על סופו כי מר הוא.

וכבר אמר הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע, שכשם שהנוסע ברכבת הנוסעת בדרכה לווארשא כבר נקרא שהוא שוהה על ה'ווארשעווער באן' (הרכבת הוורשאית) אף אם עדיין רחוק הוא מווארשא כרחוק מזרח ממערב, כך על דרך זה המתחזק לעלות בהר ה' ומתחיל לילך בדרכי הקדושה, אף אם עדיין דרך ארוכה לפניו, כבר נקרא 'קדוש'. ג. מנהג צדיקי בית זידיטשויב היה שלא לומר 'תחנון' בכל ימי חודש אדר, וטעמם עמם בדרכי הרמז והסוד (וברור שאין הדבר שווה לכל נפש, ואין הדברים אמורים אלא לאותם צדיקים ולמהלכים לאורם ולא לכל אחד). פעם נדברו הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשויב זי"ע עם הגה"ק הישועות יעקב זי"ע, שאל הישועות יעקב את הרה"ק מה טעם מנהג זה, ואבקש שהרבי יגלה טעם עפ"י נגלות התורה ולא על פי החסידות ותורת הח"ן. ענהו הרה"ק, הרי זה פסוק מפורש... אך הישועות יעקב לא זכר היכן ומהו הפסוק האומר כן... ענהו הרה"ק, כתיב (אסתר ט כב) 'והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב', הרי לך, שכל החודש 'יום טוב' אריכתא, ושפיר יש טעם עפ"י נגלה שלא לומר בו תחנון. ואף שאין הכל נוהגים כן לענין תחנון, מכל מקום הוראה יש כאן, שכל החודש זמן גבוה ונעלה הוא, ויש לנצל כל יום ויום בו כיום טוב ומועד, לשאוב ממנו רוח הקודש והתעלות בעבודת ה'.

ובספר 'שיח שרפי קודש' (פורים כ) הביא בזה"ל, הרה"ק ה"ר אברהם מסוכטשוב זי"ע היה רגיל לספר בפורים מעשה מן קראקאווער פיאק (השיכור מקראקוב) ששתה י"ש ונשתכר שתי שבועות קודם פורים ושתי שבועות אחר פורים, כי אמר שבאמת קשה על המן הרשע, שהי' רוצה להרוג ולאבד את כל היהודים ח"ו, איך קבע זמן רק על יום אחד, אולי כמה וכמה מהיהודים מטמינים את עצמם בתוך בורות שיחים ומערות, ולא יוכל להרוג אותם ביום אחד, והי' צריך להגביל זמן עכ"פ לכל חודש אדר, כמו שנפל לו הפור בחודש אדר. והה"ק הר"א מסוכטשוב ז"ל הי' מפליא קושיא זו, ותירץ בשם הפיאק הנ"ל, אשר גם בזה עשה המן רשעות, וחשב אולי לא יוכל להרוג אותם והיפך יהיה - כמו שהיה באמת, ויעשו ישראל אותו היום יו"ט, יהי' להם יו"ט רק יום א', ולא לשמוח כל החודש, ואמר הפיאק אני יודע כוונת המן הרשע שכוונתו למעט שמחתנו, אבל באמת השמחה הוא בכל החודש לכן הנני שותה שבועיים לפני פורים ושבועיים לאחריו, והבן עכ"ל. ולענייננו - אין כאן הוראה לדין לקיים 'עד דלא ידע' בכל החודש, אבל זאת נזכירה, לקיים 'ידע' את קדושת וגדולת כל החודש, לנצלם כראוי וכיאות.

באר הפרשה - פרשת פקודי

גם במ"ב שם סק"א), ומעתה יש לבאר דברי הגמ' שכשם שמשנכנס אב ממעטים בשמחה לגמרי, כך משנכנס אדר מרבית בשמחה 'לגמרי', שלא ישייר בקרבו מעט עצבות, אלא כל כולו יהא שרוי בשמחה.

מעתה עלינו לשאול ולדרוש ולעסוק ב'סוגיא' זו, כיצד זוכים לקיים דברי חז"ל כפשוטם ולהיות שמחים, וכאמור, שאין הכוונה להיות 'שמחים קצת' אלא 'שמחה בשלמות'... ובפרט מה יעשו רבים מאחינו

ורמזו בשם הגר"א דהא איתא בגמרא (מגילה יג:) שכשהפיל המן פור הוא הגורל ונפל בחודש אדר שמח שמחה גדולה, אמר, נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע שבו' באדר מת ובו' באדר נולד, וצריך ביאור, מדוע שמח כשראה שבסופו של דבר עלה גורלו לי"ד בו והרי בו' מת משה, אלא מכאן, שיום זה משפיע על כל החודש, ואם לרע אמרו כן, עאכ"כ שכשנהפך לטובה, וודאי שכל החודש 'בר מזל טוב' הוא... ולכן תיכף כ'שנכנס' אדר כבר מרבין בשמחה.

ד. וכבר כתב הרה"ק האוהב ישראל' זי"ע (ד"ה משנכנס) בזה"ל, מרבין בשמחה, כי 'בשמחה' עולה מספר 'שנה' (355), ר"ל שהשמחה המתעוררת אז באדם ממשכת שמחה וחדוה לכל השנה, עכ"ל. ומעתה מי אינו רוצה לשאוב שמחה וששון לכל השנה כולה ממעייני השמחה הפתוחים לרווחה, והכל תלוי בעבודתו בימים האלו.

ה. בדרך צחות שמעתי מה שתלו הא בהא, כי הנה הרואה את חברו אוכל בשר שמן בתשעת הימים שבין ר"ח אב לתשעה בו, ומשמח בכלי זמר' וכדו', בוודאי יצעק עליו בקול רעש גדול שהוא פורץ גדר וישכנו נחש (ראה שו"ע או"ח תקנא סי"א), כי אפילו התינוקות יודעים שבימים אלו נהגו איסור באכילת בשר ושתיית יין, כיו"ב ממש יהיה 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', שאם יראה את חברו בפנים נפולות יוכיחו על כך בכל תוקף, וידרוש ממנו להסיר עצבות מלבו ולשמוח בשמחה של מצוה. ובעיקר ייאמר כזאת לכל יחיד באשר הוא, יוכיח איש את עצמו מדוע אינו שרוי בשמחה (אדרבה הוא שרוי בעצבון ל"ע) בימים שמחים כאלו...

חידוש נפלא אמר הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו פורים עמ' קכא) שכשם ש'ממעטים בשמחה' שבחודש אב היינו שהשמחה מתמעטת מיום אל יום, שמר"ח ואילך צריך להתחיל ב'מיעוט', ואח"כ יש דינים מיוחדים לשבוע שחל בו תשעה באב, וגובר האבל בערב ת"ב עד לתשעה באב עצמו, כך גם משנכנס אדר מרבית בשמחה - צריך להרבות את השמחה מיום ליום, וכלשונו (בעמ' קכד) 'להרבות את השמחה מדריגות רבות וכו', ומתחילים כבר מראש חודש לגודל ההכנה הנדרשת, וממשיכים בעבודה זו מיום ליום'.

ו. והרי השמחה צריכה להיות 'שמחה' באמת, ולא רק תחת 'עול כבוד' שהוא מחויב לשמוח בימים אלו כי אין שמחתו שמחה, וכמו שמספרים בדרך הלצה, שפעם היה עני ואביון שהיה נאנח תמיד על מצבו הדחוק ועל החובות הרבים התלויים בצווארו, פעם הוכיחו צדיק אחד מדוע אינו בשמחה תמיד, והלא צריך האדם לעבוד את ה' בשמחה, ויהי כשמוע כן העני נאנח שוב כדרכו ואמר אוי, נתחייבתי בעוד 'חוב' עכשיו... וכי לא די לי ב'חובות' שיש לי עד היום... ופשיטא שלא דברו חז"ל על 'שמחה' כגון דא...

ז. ונביא כאן כמה 'עצות' ה'מסוגלות' להכניס את השמחה ללבו של אדם שיוכל לקיים את המרבין בשמחה, בראש ובראשונה הוא עסק לימוד התורה, ומקרא מלא דיבר הכתוב 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', וכמפורש ברש"י על הפסוק (משלי יב כה) 'דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה - יעסוק בתורה והיא תשמח את הדאגה שבלבו ותצילנו ממנה'. וכך אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, 'כשיש לאדם דאגה קטנה, העצה שילמד דף גמ' אחד, ואם יש לו דאגה יותר גדולה ילמד ב' דפים גמ', וכשיש לו דאגה קשה מנשוא ילמד שלושה דפים גמ', ואז יוכל להתחזק ולהתגבר על הכל' (לקוטי אמרים אות סג).

ונכלל זאת במה שאמרו חז"ל 'כשם שמשנכנס אב ממעטים בשמחה כך משנכנס אדר מרבית בשמחה', שכשם שביום המר והנמהר - תשעה באב, שהוא שיא ותוקף האבל והעצב על החורבן אסור בתלמוד תורה שהיא 'משמחת לב', כך גם להיפך משנכנס אדר ירבה בשמחה על ידי ריבוי ההתמדה בתורה.

עובדא שמענו מעדים נאמנים, כי פעם שאל הרופא את הרה"צ רבי אברהם דוד בן שרה בלומא ווייס מעי"ת מאנסי, הלה סובל ל"ע ממחלת A.L.S. (ניוון שרירים) ואינו מסוגל להיזיז אבר בגופו, זולת לכתוב עם עיניו, שאלו הרופא הנה אנכי יושב ברומו של עולם, הנני רופא גדול יחיד מומחה במינו, וגם עשיר כקרח, הנני משופע בנכסים, דירות ובתים ברחבי תבל, אניה ומטוס פרטי, הנני חי עם כל מנעמי תבל ואינני בשמחה, לעומתך שהנך ל"ע חולה המסובל ביסורים, אינך מזיז אבר, אין לך כל קשר לעולם הזה, והנך שרוי בכל עת בשמחה, כיצד אבוא אף אני לידי השמחה, ענה לו הרה"צ, למוד דף גמרא (בכל יום), ותבוא עליך השמחה...

מושגת תמיד על ידי הבורא ית"ש, הרי נפשו שלוח עליו לגמרי, ואין לו כל מקום להתבוסס בצער, בכאב או בחרטה מדוע עשיתי כך או כך... אלא סמוך ליבו בטוח בה' כגמול עלי אמו"ט שסמוך ובטוח על אמו, ואין לו כל צער ודאגה.

ובך פירש הרה"ק הדברי ישראל' זי"ע בכתוב בפרשתן (ל"ט א) 'וירקעו את פחי הזהב', ובאונקלוס תרגם 'וירקעו - ורדדו', שעשו אותן דקין, כי הנה וירקעו בלשון המקרא דומה ללשון 'רקיע' השמים, ובא התרגום

בני ישראל הכורעים תחת משא הייסורים והסבל והצרות, או תחת הלחץ זו הדחק, זה בכה וזה בכה, וכמעט אין מי שאינו מסובב בדאגות אם מדברים הנוגעים לגוף אם משאר עניינים.

ראשית העצות - 'עצתו אמונה', כמאמרו של הרה"ק מרוז'ין זי"ע (עירין קדישין ח"ב) ש'מרבין בשמחה' היינו ע"י חיזוק האמונה, כי בשעה שהאדם יודע ומאמין שאין בידו לעשות מאומה, אינו יכול להיטיב לעצמו או להרע חלילה - לא הוא ולא אחרים, אלא הוא

עוד עצה טובה שעל ידה יזכה לקנות מדת השמחה מצינו בדברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שקלים תרל"ד) שעל ידי שיתן מנכסיו לאחרים יזכה להרבות בשמחה, וזוה מבאר מה שאמרו חז"ל (שקלים פ"ב מ"א) 'באחד באדר משמיעין על השקלים', כי זה ההקדמה לזכות לקיים 'משנכנס אדר מרבין בשמחה'. ועפ"י דבריו ביארו הטעם שתקנו חז"ל לתת 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים' בעצם יום הפורים, כי מצוות האי יומא רבא היא להיות בשמחה גדולה עד אין גבול, וכיצד יוכל האדם לזכות לכך - על כן אמרו להרבות בנתינה לאחרים, וכל הפושט יד נותנים לו בלי חשבון... וממילא יוכל להיות 'מבוסס' בשמחה כדת היום...

מעשה באיש עשיר שמזונותיו היו מצויין לו ברווח ובכבוד, בניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו, ולא חסר לו מאומה, מלבד דבר אחד, והיא - מידת השמחה, פעם נכנס בצר לו אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע ותינה בפניו - מדוע רחוק הוא משמחת החיים... ענהו הרבי בקוצר אמרים, 'פתחת שקי - ותאזרני שמחה...' כלומר שיפתח את כיסו וארנקו לפרנס אחרים משלו, עי"ז יזכה לסיפא דקרא להיות מלא שמחה, כי כך הוא טבע העולם, שהנותן למען אחרים מסיח דעתו מצרכי עצמו וממילא אפשר ל'שמחה' לחול עליו.

כמובן, גם ירבה בתפילה לזכות למידת השמחה, וכמו שכתב הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע במכתבו (נדפס באגרות קודש מכתב ד) 'על דבר מבוקשו וכו', וודאי שיש לבקש מה' על שמחת הנפש, כמאמר (תהלים פו ד) 'שמח נפש עבדך', וכן (בברכת השיבה) והסר ממנו יגון ואנחה'.

ח. הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (הובא באמרי פנחס ח"א שער אמת ואמונה אות מב) היה אומר על מאמרם ז"ל (עי' נדרים ט): 'רשעים מלאים חרטות', ולכאורה צריך ביאור דאם הם מלאים בחרטה על מעשיהם הרעים הרי כבר אינם 'רשעים', אלא בעלי תשובה. וביאר שהכוונה היא לזמן שאירע להם איזה הפסד - הצדיק מאמין כי מה שעלה בידו אינו אלא מן השמים... אבל ה'רשעים' מלאים חרטות, ותמיד יאמרו אוי לי שעשיתי כך וכך שמזה נסתבב לי ההפסד...

וכמו שפירשו בדרך צחות בלשון שאנו אומרים בזמירות לליל שב"ק (ימה ידידות) 'מחבלי משיח יוצלו לרווחה, פדותנו תצמיח ונס יגון אנחה', כי 'חבלי משיח' רומז לכל אותם 'חבלים' שרגילים הבריות לאומרם, 'חבל' שעשיתי כך וכך, 'חבל' שלא עשיתי, 'חבל' שאמרתי ו'חבל' שהלכתי וכהנה וכהנה כיו"ב, כל אותם 'חבלים' הם מחבלי משיח ומטשטוש האמונה, אם אך יזריח בקרבו אור האמונה יינצל מהם לרווחה, ונס יגון ואנחה, כי תמיד יהא שרוי בשמחה. ט. ידועים דברי הרה"ק הרמ"ל מסאסוב זי"ע ששלושה דברים יש ללמוד מן התינוק. א. אינו הולך בטל אף לרגע, ובכל עת עוסק במשהו. ב. ברצותו איזה דבר יבכה עד שישגי מבוקשו. ג. משקיבל חפצו הרי הוא מתמלא בשמחה. ועלינו להתבונן בדבריו, כי בשלמא מה שהתינוק עסוק תמיד יש בו כדי ללמדנו שלא יבזבז האדם את זמנו לריק, כמו כן מה שהתינוק בוכה מלמדנו שתמיד יתפלל ויבקש, לא ירפה ולא יתייאש עד שתתמלא שאלתו. אך לכאורה מה בא ללמדנו בכך שהתינוק שמח לאחר שקיבל מבוקשו, והרי כל איש נוהג כן ומהו החידוש בדבר שיש ללמוד מן התינוק. ואולי י"ל, שיש כאן מוסר השכל גדול, שהרי עינינו הרואות כי האיש שעלה בידו להתעשר עושר רב ולהרוויח אלפי אלפים דינרי זהב אין שמחתו אלא לשעה או לימים מספר, כי מיד הנו מתאוה להרבות עושרו, לקיים דברי חז"ל (קה"ר א לד) 'יש לו מנה רוצה מאתים', ולא רק בענייני ממון בלבד כך, אלא בכל ענייני עולם הזה כן, ומכיוון שכן, היאך ישמח במה שיש לו, הרי מיד הוא דואג על עתידו מאין יבוא עזרו להשיג מאתים. וזה ילמד מן התינוק, שהוא בוכה רק עבור דברים שהוא זקוק להם עכשיו, ומשהשיג את מבוקשו ישמח שמחה

באר הפרשה - פרשת פקודי

ומשלים בדבריו 'שעשו אותן דקין'. והיינו, כי 'פחי הזהב' מרמז על דאגת הממון שהוא הפח יוקשים של האדם כידוע, ועל כך נאמר 'וירקעו את פחי הזהב' - לעשותן דקין, היינו שימעיט ויפחית את דאגותיו - כלומר, שלא ישקע בדאגת הפרנסה ובענייני עולם, כיצד יעשה בן, ע"י 'וירקעו' מלשון רקיע השמים, ע"י שיזכור ש'אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים' (ע"י סוטה מט.), והכל נקצב ונגזר ברקיע ממעל, ומה יתן לו ומה יוסיף לו אם ירבה בניגעה לחינם. ובוה יהפוך את הררי וחבילי צרותיו ל'דקין', ולבו יתמלא אמונה

ובטחון שאבינו שבשמים הוא לכל מחסורו, וכל גורלו אינו מסור אלא ביד ה', לא בידי עצמו ולא בידי אחרות כלל וכלל. ואין הדברים אמורים דייקא לעניין דאגת הפרנסה, אלא גם בכל עסקי העולם, על כל איש 'לרדד' ולהמעיט את הדאגה, ע"י האמונה שהכל קצוב מראש מאבינו אב הרחמן שדואג לנו.

זאת ועוד, המאמין שאבינו שבשמים מנהיגו ומנהלו ומכלכל את דרכיו ומעשיו, יודע ש'כל מאי דעבד רחמנא לטב עבד'י, ומכיר שגם הצרה הגדולה ביותר

שלימה, כי אין בו דעת להשתוקק ולדאוג על העתיד. ולזה יגיע רק ע"י אמונה בבורא כל עולמים, שיש לו אב רחום הממלא כל מחסורו בכל עת ושעה.

י. סיפר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל, שני אברכים בעלי משפחות מרובות ילדים כ"י, עומדים לקראת נישואי ילדיהם בשעטומ"צ, והגם ששניהם 'מרוויחים' בשוה אך הילוך חייהם שונה מן הקצה אל הקצה, הראשון מהלך בנחת ובשלווה, נח לשמים ונח לבריות, ומלא בשמחת חיים, לעומתו השני מסתובב בפנים 'שחורות' מרוב דאגה. שאלתי את הראשון 'לשמחה מה זו עושה', היאך אינך לחוץ ודאוג והלא אין הפרוטה מצויה בכיסך... השיב לי בניחותא, יש לי דוד בארה"ב השולח לי טשעק (צ"ק) פתוח בכל עת שהשמחה במעוני לכיסוי כל הוצאות החתונה מהחל ועד כלה, ואם כן מה לי ולדאגה. נענית לו בפליאה, מי הוא זה דודך העשיר שמעולם לא שמעתי עליו, השיב לי 'זה דודי וזה רעי' (שה"ש ה טז)... הקב"ה אשר לו הכסף ולו הזהב הוא 'דודי ורעי', והוא הדואג לכל מחסורי... עתה פנית למחותן השני הלוא הוא 'ר' דואג'... ושאלתי אותו למה נפלו פניך, השיב לי בריתחא ובסערה, וכי כיצד לא אדאג, היאך אמצא מנוח לנפשי, כשבעוד זמן קצר עלי להכניס את בני לחופה ומהיכן אשלם הוצאות הנישואין, האם מה'משכורת' שאני מקבל מה'כולל' בסך 1,500 שקל לחודש... והרי אין קומץ זה משביע אפילו מקצת דמקצת מצרכי ביתי הקבועים... אמרתי לו, אכן קושיא עצומה שאין בידי לתרצה ולהפריכה, אך כבר היה מעשה בראובן שהציע לשמעון לבנות בית על שפת הים, אמר לו שמעון, כיצד אפשר לבנות על החול אשר הינו רך, ועלול הבניין לשקוע ולהיטבע בו, החזיר לו ראובן, אכן שאלה נאה שאלת, אך בא עמי לשפת הים וראה בעיניך כמה מגדלים נאים ומתוקנים עומדים שם על איתנם, והגם שאין לי תשובה לטענותיך אך עצם המציאות היא המפריכה כל טענה... כך מעשים שבכל יום שאברכים כמוני כמוך משיאים את ילדיהם מבלי שיהיה להם שמץ מושג 'כיצד מרקדין'... והמציאות שהקב"ה עוזר ומפרנס... אם כן השלך את דאגותיך אל הים הגדול, ותראה את המציאות וסדר העולם ש'בורא עולם בקניין משלים זה הבניין', הסר דאגה מליבך ותשמח באבינו שבשמים...

יא. סיפר הגאון רבי יעקב קאמינעצקי זצ"ל, אודות נס הצלתו, והיאך למד שיש להאמין כי כל הנראה כשחור וחשכות, אינו אלא אור גדול וטובה מרובה, כי בתחילה היה דר בליטא, והנה באחת הערים שם הוצרכו לרב, והיה ספק בין ר"י לאיש אחר, והגם שרבי יעקב היה בקי עצום בש"ס ופוסקים, פה מפיך מרגליות וכו', והשני לא היו בו כל אלו המעלות, אך הקב"ה הכניס בלבבות בנ"א להצביע (בבחינות על מינוי הרב) בעד השני. והנה כעבור כמה שנים נתברר היטב גודל הנס, כי מאחר שלא נבחר לשמש כרב, נשאר ללא מקור פרנסה, ולא מצא משרת רבנות רק בארצות המערב - בקאנאדא, להיות רב בביהמ"ד חסידי, ושם נשאר חיו לשלל בימי המלחמה - הגם שמתחילה ראה את התמנותו הלזו כהפסד, כי מה דמיון יש בין רב של עיר לבין רב של ביהמ"ד, גם שם נבחר לרב במקום חסידי - מקום שהנוסח ומהלך חיים שונה לגמרי ממה שהורגל כל ימיו. לאידך הרב השני מאחר שמתחילה (בראשית המלחמה) היתה ליטא נחשבת כמקום מבטחים לא ברחו משם, ובאחד הימים נכנסו הרשעים והרגו את הכל - לא נשאר בחיים לא הקהילה, לא הרב ולא ה'בוחרים' של הרב. ונתברר כי הקב"ה חישב לו מתחילה פתח הצלה לו ולבני משפחתו, ללמדך, כי הקב"ה יושב בשמים מחשב חשבונו ואל תתרעם אם נראה לך שהנך עובר מצב קשה ויסורים, כי הכל הכנה לטובה ולהצלה רבתית.

וגנוזה ברעה היא 'מעלמא דאתכסיא' שהוא גבוה ומרומם יותר 'מעלמא דאתגלייא'.

דאגה בלב איש יִשְׁחָנָה - לא לשקוע בדאגה ובצרה אמר שלמה המלך החכם מכל אדם 'דאגה בלב איש יִשְׁחָנָה'^{טו}, ופירש רש"י 'ישחנה מדעתו' [ומקורו בדברי חז"ל (יומא עה.)], ואילו ב'מצודות דוד' ביאר, 'כשבא דאגה בלב איש ימעט וישפיל אותה מכמות שהיא', ושניהם לדבר אחד נתכוונו, לבל יהא שקוע האדם ויחשוב בכל העת על הצרה אשר קרהו או על הדבר אשר הוא מתירא שמא יבוא עליו, אלא ישתדל בכל כוחו להסיר דעתו מהם ככל יכולתו^{טז}.

היא אך ורק לטובתו^{יב}, ממילא יש בידו לשמוח תמיד בכל מצב^{יג}, שהרי חש ומרגיש כיצד אבינו אב הרחמן דואג לו ורוצה בטובתו השלימה^{יד}. וכך כתב הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע (פרק נו) בזה"ל, והנה עצה היעוצה לטהר לבו מכל עצב ונדנדוד דאגה ממילי דעלמא ואפי' בני חיי ומזוני, מודעת זאת לבל מאמר רז"ל בשם שמברך על הטובה כו' ופירשו בנמו' לקבולי בשמחה כמו שמחת הטובה הנגלית ונראית, כי גם זו לטובה רק שאינה נגלית ונראית לעיני בשר, עכ"ל, ומוסיף עוד 'כי היא מעלמא דאתכסיא שלמעלה מעלמא דאתגלייא', ר"ל שהטובה ה'מבוסה' היא במעלה גדולה יותר מאותה טובה שנראית לעין בל, כי שורש אותה טובה מוטמנת

יב. ידוע שמרומז שם הוי"ה כסדרו במגילת אסתר בלשון הכתוב (ה ד) 'יבוא המלך והמן היום אל המשתה אשר עשיתי', והטעם שנרמז דייקא בפסוק זה שם הוי"ה כסידרו המורה על רחמים פשוטים ונגלים, כי כשאמרה אסתר 'יבוא המלך והמן היום' נבהלו בני ישראל מה ראתה אסתר לעשות כן, והרי המן הוא צורר היהודים אשר גזר להשמיד להרוג ולאבד ומדוע היא מקרבת אותו. אולם סוף דבר נתברר שאדרכה ישועתם של ישראל התגלגלה דרך אותו המשתה. ולמדנו שאם נראה לאדם כי הצרה הגדולה ביותר באה, שאפילו אסתר כבר מקרבת את המן הרשע, הרי באמת שם גנוז שם הוי"ה - שם הרחמים כסדרו, ודייקא משם תבוא הישועה.

יג. רמז נפלא נתן בה אחד ממגיד-מישרים שליט"א, כי שתי תיבות אלו 'אני מאמין' נקראים הן בישר הן בהפוך - אם תעביר את האל"ף שבראש תיבת 'אני' לסוף תיבת 'מאמין', ובא לומר שעלינו להיות 'מקשה' אחת של אמונה, הן כשהכל הולך למישרין (בישר) הן כשהמצב הפוך ח"ו, ובכל אשר הוא פונה הוא נופל ונכשל ל"ע, גם אז יזעק 'אני מאמין'... כי הקב"ה אינו עושה מאומה לדעתו, והכל לטובתו הגמורה.

בדרך צחות ניתן להוסיף כי מהותו של חודש אדר הוא 'ונהפוך הוא', לרמז כי גם אם שרוי ל"ע במצב של 'ונהפוך הוא' - הכל מתנהל אצלו בהיפוך הטוב... עדיין יתחזק באמונה, וכל עצמותיו תאמרנה אני מאמין...

יד. וכך כתב ה'מצודות דוד' על הפסוק (משלי יב כה) 'דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה' - כשבא דאגה בלב איש ימעט וישפיל אותה מכמות שהיא, ודבר טוב הוא אם יוכל לעצור כח לשמוח עוד את (עם) הדאגה

ולחשוב כי לטובה בא מה שבא'. וידוע מה שאמר הרה"ק מקאצק זי"ע כי דברים אלו נאמרו ברוח הקודש.

טו. וז"ל רבינו הרלב"ג, כשיקרה שיהיה דאגה בלב איש צריך להשתדל להכניע ולהשפיל הדאגה, כי אין בדאגה תועלת כלל אך נזק והוא ממה שאינו ראוי למשכיל כי הדאגה על דבר החולף הוא שגעון, גם הדאגה לענין העתיד היא בלתי ראויה, כי ראוי שיבטח האדם על השי"ת. עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר...

כיוצא בדבר כתב ב'פלא יועץ' (ערך דאגה) 'כבר אמר החכם, העבר אין, העתיד עדין, דאגה מנין, קום שתה יין, שאם הדבר כבר עבר מה יועיל בדאגה, האם יוכל להשיבו, ולא די לו רעת הרעה שארע לו אלא שיוסיף רעת הדאגה וחיי צער יחיה. ואם הוא דבר שעתידי להיות, אם יש תקנה יעשה התקנה, ואם לא יש תקנה מה יועיל בדאגה, יבטח בשם ה' וישען באלוקיו. זה כלל גדול להסיר הדאגה'.

הרה"ק מקאליב זי"ע היה מלומד מכאוב וייסורים ומכל מקום היה שרוי תמיד בשמחה, וכך היה אומר, על העבר אין שווה להצטער - שכבר חלף ועבר, כמו כן לגבי העתיד - מאמין הוא באמונה שלימה שיהא לטובה, ולא נשאר אלא ההווה, נו, וכי שווה רגע אחד של צער להכניס את האדם ל'עצבות'...

כבר אמרו בדרך צחות כי תיבת 'דאגה' בנוייה מאותיות שהגימטריא שלהם קטנה מאד - כי קטנות היא להיות 'דואג'.

טז. כתב הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (קובץ אגרות ח"ג ס) חובה על האדם למעט את ערך מצוקותיו אשר יציקו את לבבו, ר"ל, לחזק את דעתו ולבטל את הגלים אשר יעלו על ראשו, ובהסירו רגשותיו - לא ירגיש, ויקבל שכר על הפרישה.

באר הפרשה - פרשת פקודי

ובאמת, מטבע הבריות לנהוג להיפך, בעת אשר נוהגים לזמן מועט ביותר, ולאחמ"כ כבר עסוקים במה שחסר מן השמים ב'טובה' מתרגשים מהטובה רק להם"... ואילו בעת הצרה, לא יפסקו לרגע מלחשוב

דבר נפלא שמעתי לפרש בשם אחד משרידי ה'מלחמה' הגאון הרב אברהם מרדכי כץ זצ"ל (מה שאמר בעת חנוכת הבית לאחד ממוסדות התורה שסייע להקמתם) שהנה נאמר (יחזקאל לו כו) 'והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר', ויש לבאר בזה, כי מקודם נאמר (פסוק כד) 'ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם', והרי שבזמן 'הגלות' הלב הוא לב אבן, ולעתיד לבוא יהא 'לב בשר'. ובא הכתוב ללמד כי בזמן הצרה והגלות אין לו לאדם להתעמק בכאב, וח"ו שיהא ליבו כילב בשר' המרגיש וכואב בכל הצער שעובר עליו, כי מאמינים בני מאמינים אנו שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, אלא שקצרה דעתנו להבין מה טובה יש בדבר, על כן הדרך הישרה היא שיעשה אדם את ליבו ללב אבן, מבלי להתפעל ולהתרגש מכל מה שעובר עליו, שמא יפול ליאוש ולעצבות, ורק לאחר ה'גאולה' אז 'ונתתי לכם לב בשר' - להתעמק בכל מה שהיה בימים עברו, כי באותה שעה תוכלו להבין את כל הטובה הגנוזה ולהתרגש מכל חסדי ה' אשר היו בתוך 'שנות ראינו רעה'. והוסיף לומר, כי תיכף לאחר המלחמה הסיח דעתו מכל מה שעבר עליו ולא שקע במחשבות אודותיהם, שאם לא כן לא היה מסוגל להתחזק ולהמשיך ב'חיים', ורק עתה שכבר עומדים בחנוכת הבית נותן לעצמו להזכיר מקצת מהתלאות שעברו עליו.

וכשם שהדברים אמורים לגבי גלות הכלל, כך גם לגבי 'גלות הפרט', כי עצתו אמונה שלא להיות שקוע ראשו ורובו בתוך הצרה, אלא ישתדל לעזוב כל אותם מחשבות מתוך האמונה כי 'חבי רגע עד יעבור זעם'. וכבר היה מעשה אצל הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, שנכנסו אליו אב ובן כב' שבועות קודם פטירתו לעלמא דקשוט, ובכה האב לפניו שהבן מרגיש כי רודפים אותו בכל מקום אשר הוא הולך ומר לו עד מאוד, א"ל רבי אברהם, פעם אחת בשנה נצטוונו להרגיש טעם מרור - בליל הסדר. אבל בכל השנה אין כל טעם ועניין להרגיש טעם מרירות, לכשתתבונן תראה כי הכל מתוק וטוב הוא.

יז. פעם הגיע אחד מהנגידים אל הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע וסיפר, הנני עומד לסגור 'עסק' (עסקה) גדול, ובס"ד אוכל להרוויח בו רווח הגון, וביקש את ברכת הרבי, אמר לו הרבי, ברך אברכך, ואבקשך שתבטיח לתת את דמי ה'מעשרות' לטובת ישיבתנו הקדושה, סבר האיש וקיבל, הבטיח לרבי וקיבל את ברכתו. כאשר נסתיימה 'עבודת' האיש, והעסק הצליח בא הרבי בעצמו באישון ליל לבית האיש לגבות ממנו את המעשרות מן הרווח, תמה האיש בפני הרבי, מדוע טרח הרבי להגיע בעצמו ביתי בשעה מאוחרת כל כך, הייתי נכנס מחר אל הרבי ומניח על השולחן את אשר הבטחתי. נענה הרבי ואמר, היום עדיין הנך מחשיב את המעות כ'רווח'... מחר כבר ייחשבו בעיניך כ'קרן'... ודבר זה קשה לאדם פי כמה וכמה - 'לחתוך מהקרן'.

ונלמד מכאן לכל אדם, לגבי חסדי הבורא עם האדם, ביום יומיים הראשונים כשבאה לו ישועה ורחמים ממעל, הינו מלא רגשות הודאה ושבח לבורא עולם, אבל תוך כמה ימים כבר מרגיש שזה 'שלו', והנו כבר מתעסק במה ש'חסר' לו...

יתר על כן שמעתי מאיש צדיק, הנה אם יעניק איש לרעהו מתנה - סך אלף דולר, פשיטא שהלה ישמח באותה מתנה, כי אצל אברך מן השורה אלף דולר לאו מילתא זוטרתה היא... לעומת זאת אם יתן לו אותו סכום בתורת 'תשלום' (משכורת) על עבודתו - לא תאחז אותו השמחה כלל, ואם תשאל ותחקור - וכי אלף דולר מביאים שמחה או לא... הרי התשובה ברורה ופשוטה, כשמקבל סכום במתנה ובחינם מרגיש שנוסף לו על מה שהיה לו, אזי אכן 'ישמח במתנת חלקו'... לעומת זאת, כשמקבל תמורת עבודה מרגיש שמקבל דבר שלו המגיע לו, ובמה יגיל וישמח... ובאמת הרי זה 'משל' על כל החיים, מי שחושב ומכיר שלא מגיע לו כלום, אלא כל דבר שהקב"ה נותן לו הרי זה במתנת חינם, אם כן תמיד הוא מלא בשמחה, בכל רגע הנו מקבל במתנה עוד נשימת חיים, ומה עוד שהוסיף הקב"ה לתת לו בנים וכו', והרי הוא מלא מתנות כרימון... לעומת זאת האיש שנדמה לו ש'מגיע לו', והקב"ה 'חייב' להעניק לו בני חיי ומזוני, ממילא אינו שמח במה שחננו הקב"ה, אלא הוא רק מלא עצב וצער על מה שעדיין לא קיבל...

משל למה הדבר דומה לנער קטן שעלה ל'באס' (אוטובוס) ובכה בקול גדול, שאלו ה'נהג' למה תבכה, ויען הנער ויאמר כי מוכרח הוא לנסוע באוטובוס להגיע לביתו, אך מה אעשה ואין הפרוטה מצויה בכיס לשלם על הנסיעה.

בתחילה, אבל אח"כ שוב אינו אומר בן (שמותרגל עד מהרה ושוכח את ההטבה), אבל ח"ו כשרע לו אומר תמיד בכל פעם ובכל עת רע לי, ולכן במי שנפל לחלקן אשה טובה אמר הקרא 'מצא' - שהוא לשון עבר, שפעם אחת מצא טוב ותו לא, ואילו באשה רעה הרי בכל עת הינו מוצא ורואה את רעתה יותר ויותר, ולא שדעתם היה לומר בלשון הפסוק, עב"ל (בשינוי), וזהו ששאלו אותו 'מצא או מוצא', לצד ה'טובה' קראו 'מצא' מלשון עבר (כי מציאה טובה היא זו וכבר אינך מרגיש את הטובה וכבר שכחת מלהודות עליה) או שמא 'מוצא' לשון הווה, כי עתה עדיין הינך חי וזוכר כל העת מאותה 'מציאה' (מאחר שהיא רעה).

זה הכלל כך היא דרכה של תורה"י, ירגיש ויזכור בכל עת את הטוב שעושה הקב"ה עמו, בכל עת ובכל

ולחיות כי רע ומר גורלם (ולבינתיים הם שוכחים את הטובה אשר נתן להם הקב"ה). וכך ביאר הגר"א זי"ע (אמרי נועם ברכות ח. ד"ה מצא) בדברי הגמרא (ברכות ח.) 'במערכא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא, מצא דכתיב (משלי יח כב) מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', מוצא דכתיב (קהלת ז כו) ומוצא אני מר ממות את האשה', ובפשטות נראה שכיוונו לשאול אם זכה למצוא טוב או חלילה להיפך שנפל בחלקו אשה שהיא מר ממות, ומה שהזכירו 'מצא או מוצא' הכוונה לרמוז על לשונות הפסוקים מצא אשה מצא טוב ומוצא אני מר ממות את האשה, אך הקשה הגר"א, א"כ מדוע שאלו אותו רק 'מצא או מוצא', ולא הזכירו את כל לשון הכתוב, על כן מבאר בזה"ל, לפי פשוטו, לפי שדרך בני אדם כשטוב לו אין אומר טוב לי אלא

נכמרו רחמי הנהג והוציא מעות מכיסו, נתנם לנער ש'ישלם' לו על הנסיעה, ונתן לו כנגדם טיקעט (כרטיס) המאשר את התשלום, ויצאו לדרכם, אחר זמן מה והנה רואה הנהג כי שב הילד אל שקו ואל בכייתו, וישאלהו בעה"ב, מה עכשיו... כלומר מה אירע לך כי חזרת לבכייתך. ויען הנער, ראיתי ששאר הנוסעים מקבלים ממך גם מעות לבד מהכרטיס (כעודף על התשלום), ומדוע קיפחת אותי ולא נתת לי כי אם כרטיס בלא צירוף מעות עמהם...

ולנער קטן בדעתו זה נדמים כל אותם ה'מתאוננים ומתלוננים', כי כל הרגשת הצער נובעת מחמת שמרגיש תמיד ש'חסר' לו... חסר לו כסף... חסר לו בריאות וכו' וכו', כי נדמה לו ש'מגיע' לו כל הטובות שבעולם, אמנם אם יתחזק באמונתו לדעת שהקב"ה הוא מנהל את העולם והוא הנותן, אזי יתברר לו היטב שלא 'מגיע' לו כלום... כי הקב"ה משפיע בכל עת ובכל שעה מאוצר מתנת חינוך, וכפי הטובה האמיתי בעבורו, וממילא ישמח בחלקו. אל הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע נכנס פעם יהודי אוד מוצל מאש - מהמלחמה הגדולה, אשר זיכהו ה' וניצל בחיים, זכה לעלות בריא ושלם לארה"ק, גם זכה להנשא ולחיות בשלום ושלווה, וזכה שנולד לו בן למזל"ט בשעטומ"צ, נכנס ואמר לרבי, רבי ס'קומט זיך מיר א מזל טוב (מגיע לי מזל"ט), שאלו הרה"ק, ומה עוד מגיע לך... כלומר, ראה כמה חסדים טובים גמל עמך הקב"ה, דברים שאינם פשוטים כלל וכלל, אל תחשוב ש'מגיע לך' זכור שהכל חסדים מגולים ומתנות נפלאות.

כמו"כ מעשה באיש שדרש בפדיון הבן של נכדו - אחר שהוא היה אוד מוצל מאש ועבר את כל הצרות והתלאות, ניצל בחיים ונישא ונולדו לו בנים ובנות, השיא כבר בנים ועתה הוא בפדיון הבן של הנכד, בעת הסעודה דרש ואמר, הנה חשבתי לבאר בנוסח שהכהן אומר בפדיון הבן, במאי בעית טפי (כמה הינך רוצה יותר בבנך או בחמשת סלעים), ואפשר לומר, שאומרים לאדם בעל שמחה, מאי בעית טפי - מה עוד הנך רוצה - וואס נאך ווילסטו... אחרי ריבוי חסדים גדולים שגמל עמך הא-ל הטוב.

יח. הנה מצינו ב'מגילת איכה', שבתוך ה'קִינֹת' על צרות החורבן נאמרו גם פסוקי נחמה וחיזוק, וכגון, 'זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל, חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו, חדשים לבקרים רבה אמונתך, חלקי ה' אמרה נפשי על כן אוחיל לו (ג כא-כד), ולכאורה 'עירוב פרשיות שנו כאן', כי מה ענין לפסוקי חיזוק ונחמה בתוככי הבכיה והאבל, ולשמחה מה זו עושה. וביאר בספר נתיבי ישורון (להג"ר ישראל לוריא שליט"א) כי מקודם נאמר (פסוק יח) 'ואומר אבד נצחי ותוחלתי מה', ואם המרירות והצער מביאים את האדם לידי ייאוש ואבדון עד שמרגיש שהוא מנותק ח"ו מהקב"ה ואבד נצחו ותוחלתו - אכן, מוכרחים תיכף ומיד לעזוב את המרירות, ולהתחזק בחסדי ה' כי לא תמנו.

כה אמר הגאון רבי משה שפירא זצ"ל לאחר פטירת בתו ע"ה בדמי ימיה, שהנה כתיב (בראשית כג ב) 'ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה', והכ' שבתבת' ולבכותה' הוא כ' זעירא, נמצאת תיבת 'לספוד' נכתב באותיות גדולות כלפי ה'לבכותה', ללמדנו, כי כאשר אירע מקרה כזה רח"ל הרי ההספד צריך להיות בקול רעש גדול, כי מן השמים באים

זמן^ט, וכלשון קדשו של רבינו האור החיים' הק' (לעיל) האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו, וככל יכלתו
 כב ו) 'אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם יסח"ך דעתו^כ מן הרעה ומן הצרה^{כב}.

לעורר אותנו לתיקון המעשים, לא כן הבכיה צריכה להיות 'זעירא', כי גם במצב הגרוע ביותר צריך להתחזק בה'
 אלוקינו שהוא אבינו וכל מעשיו אינם אלא לטובה.

יט. מעשה באחד שבא לפני הגה"ק רבי משה יעקב רביקוב זי"ע הנקרא ה'סנדלר' (ע"ש שהסתיר עצמו ועסק במלאכת
 הסנדלרות) וביקש ממנו 'חיזוק', נתן בו הסנדלר עינו ואמר לו 'חיזוק' אתה מבקש... האם ידעת כי בעיר מולדתי
 היה אחד שהסכים לשלם אלף רובל בכדי לראות את פני בלבד ואתה מבקש חיזוק... נדהם הלה מדבריו התקיפים
 ובפרט שלא היתה דרכו לדבר על עצמו בגדולות ונפלאות... עד שהסביר לו הסנדלר את פשר דבריו, כי היה שם
 איש אשר היה סומא בשתי עיניו ל"ע, והיה מסכים לשלם אלף רובל לזכות לראות צורת אדם, ואתה אשר ב"ה
 הנך בריא בשתי עיניך, וכי הינך צריך לחיזוק, שמח בחלקך ותן תודה לא-ל הטוב על כל חסדיו אשר עושה עימך.
 וכבר כתב ה'מדרש שמואל' (אבות פ"ד מ"א) בשם המהר"ם אלשקר זי"ע לפרש מה שאמרו במשנה איזהו עשיר
 השמח בחלקו - 'ואמרו על דרך הלצה עשיר ר"ת עינים שינים ידיים וגלים ובבריאות אלו הדברים יקרא עשיר'.

כ. הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע רמז כמה שאומרים (בתפילת נשמת) 'שכן חובת כל היצורים לפניך ה' אלוקינו ואלוקי
 אבותינו להודות להלל לשבח' וכו', שראשי התיבות של 'שכן חובת כל היצורים' הם 'שכחה', שכן זה דרך הבריות
 לשכוח מחובתם להודות ולהלל... וניתן לדרוש גם להיפך ובדרך 'ונהפוך הוא'... חובת כל היצורים להודות להלל
 ולשבח, והדרך היא על ידי 'שכחה' - 'שישכח' ממה שמעיק ולוחץ עליו ולא יהא שקוע בהם ראשו ורובו, וממילא
 יוכל לקיים את החובה הגדולה להודות ולהלל מתוך שמחה של מצוה.

כא. הגה"צ רבי נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל משגיח דיישיבת ליקוואוד ביאר במאמר חז"ל (מגילה ז:): 'חייב איניש
 לבסומי בפוריא עד דלא ידע', בדרך משל למחותנים שעמדו להכניס את צאצאיהם תחת החופה, וקיימו בהידור
 גדול מאמר חז"ל (שבת קל). 'ליכא כתובה דלא רמו ביה תיגרא', ופרצה מריבה גדולה ביניהם ואש המחלוקת הגיעה
 עד לב השמים עד שכמעט נתבטל כל השידוך, והשדכן אשר הרגיש שמעשה ידיו טובעים בים נחלץ חושים להציל
 את הבניין, ובחסדי ה' הצליח לגשר ביניהם ולהשכין שלום ושלווה. וכאשר הגיע הזמן לצאת לחופה רצו המחותרנים
 לשוש ולשמוח ביום שמחתם, ובקשו לשכוח מכל מה שהיה ביניהם, על כן שלחו לבקש מהשדכן שלא יבוא
 לחתונה... בכדי שלא יזכרו מכל העבר בראותם אותו. ועל דרך זה ייאמר, בהגיע יום הפורים, ברצוננו להתקרב אל
 הקב"ה ולשמוח עימו, ולשכוח מכל מה שחטאנו כנגדו, על כן אין ברידה אלא לשלח את ה'דעת' ולהתבסם 'עד
 דלא ידע', כי ה'דעת' היא המזכירה לנו את כל העבר שלא לטובה (ובדאי עיקר חשיבות האדם היא ה'דעת' שבו, אמנם הכוונה
 לאותה 'דעת' שמזכרת לו תמיד את ה'עבר' שאינו טוב).

ועל משקל דבריו נלמד יסוד גדול לכל דרך מבוא לשערי השמחה - לשלח את השכל וה'דעת' אשר אומרים לך,
 כיצד תרבה בשמחה במצב נורא כזה... אלא ישכח מכל העובר עליו ויביט 'בעיון' רק על הטוב והחסד אשר גמל
 עמו אלוקיו.

כב. ודע, כי כל איש החי בעולם הזה, עובר לפעמים קשיים והסתרות, יש מי שמשקיע את רמ"ח אבריו ושס"ה
 גידיו בתוך הקשיים, וממילא אינו מצליח לראות שבחוץ יש עולם ומלואו, שבו האורה שולטת, ואף הוא עצמו
 בתוך עולם זה נמצא, כי לא רק רע גמלוהו מן השמים, אם אך יפקח את עיניו ימצא כמה וכמה נקודות אור בחייו
 ואלו יקלו מעליו לסבול את עול הקושי שהוא עובר.

מעשה בנער צעיר לימים, שבכל יום ויום היה משיח את לבו לפני רבו - כי רבו אנחותיו ולבו דווי... 'חיים קשים'
 עוברים עליו בעניין זה ובדבר פלוני, הרב שכבר ראה מאורות מימיו והכיר בתהלוכות החיים, רצה ללמדו בינה, לבל
 יתלונן כל היום, ולמען יפסיק לראות 'שחורות' כל היום, הזמין את תלמידו לביתו, בשיבתם יחד מזג לו הרב כוס
 מים, וביקשו לברך ולשתות לרוויה. אח"כ נטל בידו חופן מלח והשליך לתוך כוס המים וציוה לתלמיד לשוב ולשתות.
 כמובן שלרוב מליחות המים לא מצא התלמיד את מקומו... משם יצאו הרב והתלמיד לנאות דשא והמשיכו בשיחתם
 על שפת האגם, ביושבם במרחב על מי מנוחות תחת השיחים נטל הרב בשנית חופן מלח והשליכו לתוכי האגם.
 ושוב חזר על בקשתו מתלמידו שיטעם ממימי האגם. כעת שמח הנער לשתות עוד ועוד מהמים הזכים והטעימים.
 ולשאלת הרב, האם אינו מרגיש את המלח, השיב הנער, לא ולא...

תענית אסתר - להודיע שכל קוויך לא יבוש

וב'משנה ברורה' (תרפ"ו סק"ב) הביא לבאר [ומקורו ב'לבוש' עי"ש] 'כי בימי מרדכי ואסתר נקהלו ביום י"ג באדר להלחם ולעמוד על נפשם, והיו צריכין לבקש רחמים ותחנונים שיעזרם ה' להנצחם מאויביהם, ומצינו כשהיו ביום מלחמה היו מתעניין, שכן אמרו רז"ל (מכילתא פר' בשלח סו"פ א) שמושה רבינו ע"ה ביום שנלחם עם עמלק היה מתענה, וא"כ בודאי גם בימי מרדכי היו מתענים באותו יום, ולכן נהגו כל ישראל להתענות בי"ג באדר. ונקרא 'תענית אסתר' כדי לזכור שהשי"ת רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו כמו שעשה

חבמינו ז"ל קבעו יום י"ג אדר לתענית אסתר' [ובהאי שתא שי"ג אדר חל ביום שב"ק - הקדימו את התענית ליום חמישין], וצריך ביאור מהו ענין תענית זו, דבשלמא 'ארבעת הצומות' שבמשך ימי השנה נקבעו על הצרות והתלאות שעברו על בני ישראל בימים ההם - בחורבן הבית, ועדיין לא נושענו שעדיין לא נבנה המקדש, אבל תענית זו שהתענו בימי מרדכי ואסתר ביציאתם למלחמה, וכבר נגמרה המלחמה - ונהפוך הוא אשר ישלמו היהודים המה בשונאיהם, א"כ תענית זו למה היא באה?²

נענה הרב ואמר לו, ראה בני, כמות המלח ששפכתי לכוס המים שבביתי שווה לכמות המלח ששפכתי לאגם, מעתה תתמה 'מה נשתנה', מדוע כאן לא יכלו לשתות מים ממרה כי מלוחים הם, ובאגם לא הורגש כלל המלח, ותשובתך, כי בכוס נשאר המלח (מרוכז) בכח חזק, לא כן באגם, שהמלח מתפשט ומתפזר עד שאינו מורגש כלל. ומעתה דע לך בני, כי בדומה לזה הוא הנעשה עם האדם במנת הכאב, היסורים והטרדות שהוא עובר ל"ע בימי חייו. המנה שנגזרה היא קבועה אך 'טעם' המרירות והקושי קובע כל אחד ואחד לעצמו, מתוך החלטתו לאיזה 'כלי קיבול' הוא מכניס ומקבל את יסוריו, אפשר להחליט לצמצם את מבטו רק עליהם, דוגמת אותו כוס אשר שטחה קטן, וכל הנכנס בה נשאר בכל עוזו ותוקפו, כך, אם האדם נשאר כל היום 'סביב' היסורים והסבל, אז המרירות מורגשת ביותר, והקושי עצום ובלתי נסבל. אך אפשר לאדם להיות כ'אגם מלא מים' להרחיב את מבטו ולהשליך את מנת יסוריו לתוך מעין חיים המפכה חיות שמחה ובטחון ולהמתיק את מצבו עד מאד, אשריו ואשרי חלקו. פעם הראה 'המשגיח' הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל לתלמידיו דף לבן עם נקודה שחורה כתובה בו, ושאלם - מה הם רואים, ויענו כולם כאחד - נקודה שחורה אנו רואים, נענה ר"א ואמר להם, ואילו את כל הלבן שמסביב לאותה נקודה קטנה אינכם רואים... דעו כי זהו טבעם של בני אדם לראות רק את השחור את הרע אף שאינו אלא נקודה קטנה שבקטנות לעומת הלבן השולט בכל הדף... ודרך הישר להיפך היא.

כג. וב'קב הישר' (פצ"ז) הביא טעם לתענית אסתר מה שגילה ה'מגיד' למרן ה'בית יוסף', וז"ל (הקב הישר). 'שהשגחת הקב"ה הוא תמיד על ישראל שהן נחלתו ועדת סגולה, והוא חפץ להצדיקם כדי להנחילן שכר טוב לעוה"ב, וביום שמגיע י"ד [באדר] להיות ישראל שמחים וששים בו על תוקף הנס שעשה הקב"ה בהמן הרשע ובבניו ובשאר שונאי ישראל אז היא נקראת שמחה של מצווה, וע"כ אמרו רבותינו ז"ל 'חייב אינש לבסומי בפוריא'. והנה יש לחוש פן על ידי רבוי האכילה ושתיה ושמחה באין ישראל לידי חטא, לכן הקדים הקב"ה התענית, לפי שהתענית היא סגולה להנצל על ידי התענית מן החטא, ולא יהיה כח להשטן ולילית לקטרג עליהם, ולהביאם לידי חטא מחמת ריבוי האכילה ושתיה, וטוב לכוון כשיאמר (בסליחות לתענית אסתר) פזמון 'במתני...' כשאומרים (שם) שומע תפילה והעבר תפלה, צריך לכוון שלא יבואו לידי חטא ועוון ח"ו ע"י ריבוי אכילה ושתיה ושמחת פורים. וע"י סליחות ותחנונים שאנו אומרים בכנופיא בזה אנו מעוררים זכות מרדכי ואסתר.'

ומוסיף ה'קב הישר' בהמשך דבריו, 'לכן יושבי כפרים צריכין ג"כ להיות בחבורה קדישא בבית הכנסת ביום תענית אסתר, כי יום זה הוא מסוגל מאד שיקובל תפלתנו בזכות מרדכי ואסתר, וכל מי שצריך רחמים על איזה דבר שהוא צריך להתפלל יקח פנאי לעצמו ביום התענית אסתר ויאמר תחלה מזמור כ"ב בספר תהלים 'אילת השחר', ודרשו חז"ל (יומא כ"ט). דאסתר הייתה נקראת 'אילת השחר', ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה', ויבקש בקשתו ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יעתר לו הקב"ה, ויפתח לו שערי רחמים ותקובל תפלתו ברצון וכו', על כן אוהבי ה' עדת עם קודש הנועדים לדבר ה' לשמוע קול מגילה ביום המועד הזה, שהוא פורים, אשר לעתיד כל הימים טובים יהיו בטילים וימי פורים לא נבטלים, צריכין אנו להזכיר זכותן של מרדכי ואסתר, כי יום תענית אסתר ויום פורים הם ימים של רצון ואהבה, לכן טוב להתפלל ביום תענית אסתר, ושומע תפלה יקבל ברחמים וברצון את תפלתו אמן, עכ"ל.

בימים ההם, נמצינו למדין, שמעם קביעת התענית הוא להשריש בנו את כח התפילה והתשובה בלבבות בני

כד. הנה חז"ל (מגילה יב:) דרשו מה שנאמר (אסתר ב ה) 'איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש' - 'בן יאיר בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, בן שמעי בן ששמע א-ל תפלתו, בן קיש שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו, וצ"ב, שא"כ היה צריך לומר בדרך ונהפוך הוא, כי בתחילה היה 'בן קיש' - שהתפלל והקיש על שערי רחמים, אח"כ הוא 'בן שמעי' - ששמע א-ל לתפלתו, ולבסוף הוא 'בן יאיר' שקיבל הקב"ה תפלתו וביטל את הגזירה והאיר עיני ישראל בתפלתו.

ויתבאר במעשה שסיפרו תלמידי הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שהח"ח נהג בסוף ימיו לשבת בביהמ"ד בעת סעודה שלישית כשהנרות כבויים והיה דורש לפני העם דברי מוסר תורה וירא"ש, פ"א אמר, כל העולם כולו מלא בכפירה מינות ואפיקורסות, הן בבין אדם למקום - שהעולם נוהגים בהשתדלות לפרנסה וכן בשאר עניניהם, כאילו יש בידם לסדר לעצמם איזה מציאות, ונחסרה מהם האמונה כי הכל בידי שמים, ואי אפשר לו להחליט או לסדר לו לעצמו מאומה אם לא הכריזו כך משמיא. הן בבין אדם לחברו - מהלך חייו כמו שפלוני הזיק לו הפסיד לו ואינו מאמין שאיש לא יכול להזיק או להפסיד לחברו.

על כן אין עצה ותבונה, אלא שכל איש מישראל ישקיע עכ"פ 'שעה אחת' ביום, לחשוב מחשבות של אמונה ולהעמיק בהם, להשריש בקרבו ש'אין עוד מלבדו', להשיב אל לבו את הענין הלזה שוב ושוב, לא פלוני עשה ולא אלמוני לקח... רק ה' נתן וה' לקח. והרגיש הח"ח כי דבריו אינם מתיישבים ומתקבלים על הלב (כי חושבים מאין נוסף עוד 'שעה אחת' לסדר יומיו). ע"כ אמר, 'שעת התבוננות' זו אינה חייבת להיות באמצע היום, אלא אפשר לערוך אותה גם בעת התפילה (שחרית) כי שם מדברים וחוזרים רבות על ענין האמונה, רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' תקום - פסוק זה מיישב ומרגיע את כל המתבונן בו, טוב ה' לכל, והעושר והכבוד מלפניך, ואתה מושל בכל וכו', הכל מה' והכל בידו, וממילא שעה זאת תשריש בקרבו את האמונה (י"א שכעי"ז ענה רבי ישראל סלנטר כאשר אמר, א"א להיות יהודי כשר מבלי לימוד מוסר שעה אחת ביום, שאלוהו מה עם עדת החסידים שלא הנהיגו אצלם סדר מוסר ארוך כזה, ענה רי"ס, הם עושים זאת בעת התפילה, אז הם משרישים בעצמם את כל יסודות שהמוסר בא להשריש באדם).

ולמדנו מדבריו, כי מעיקרי 'עבודת התפילה' היא השרשת האמונה בבורא ית"ש על ידי ש'יחיה' את תיבות התפילה שהוגה בפיו ולא יה רק מוציא בשפתיו. עוד מעיקרי ה'הגשה לתפילה' הוא האמונה באבינו שבשמים שהוא שומע ומקבל תפילת כל פה, ואין לך תפילה החוזרת ריקם. מעתה יתבאר 'סדר' הדברים שנקטו חז"ל, כי בתחילה היה מרדכי בן יאיר - שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, היינו האיר עיניהם ולימדם סדר תפילה, שהיא באה להשריש דעת שיש בורא ומנהיג לעולם, אמת מלכנו אפס זולתו, והאיר עיניהם באור האמונה הטהורה. אח"כ לימד את העם דעת שהקב"ה שומע תפילתם - בן שמעי - ששומע הא-ל לתפלתו, וממילא, כבר היה בן קיש - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו, שכאשר האדם מחזק אמונתו באחד יחיד ומיוחד שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ושהוא מלך שומע תפילה, ממילא נקל עליו לעמוד בתפילה ובתחנונים, ובוודאי ישמע א-ל ויענם.

אגב אורחא, אכן כל עבודת מרדכי ה'יהודי' היתה להשריש אמונה בקרב בני ישראל, כמאמרו של הרה"ק רבי מרדכי מנאדבארנא זי"ע על הפסוק (אסתר ט ד) כי גדול מרדכי היהודי ושמעו הולך בכל מדינות המלך, שהקריאת שמע שלו והחדרת האמונה משפיעה אמונה בכל העולם כולו.

הגה"ק המהרי"ץ דושינסקיא זי"ע היה דר בגאלנטא (בטרם שנתמנה למרא דאתרא על העיר חוסט), שם היה מנהגו לכתוב המלצות לכל ה'משולחים' שבאו לאסוף נדבות מנדיבי עם, ויהי היום בא אליו יהודי מחוץ לעיר וביקש שהרב יכתוב לו המלצה, וראו עליו שהוא שרוי בסערת נפש, אין לו אפילו טיפת שלוה ורוגע, והשעה היתה שעת בוקר, תוך כדי שיחתם שאלו המהרי"ץ האם התפללתם כבר תפילת שחרית, ויען האיש, הן. המהרי"ץ החל בכתובת המלצה ושוב שאלו האם כבר התפלל שחרית ושוב ענה בהן. מששאלו בשלישית 'תפס' האיש ונזכר שאכן לא התפלל עדיין. אחר מעשה הסביר המהרי"ץ, הנה ראיתי איש שאין לו 'מנוח', הוא לא היה רגוע אפילו לרגע אחד, מיד הבנתי שעדיין לא התפלל, שהרי אחר התפילה ווערט א איד רוהיג (אחרי התפילה שולט הרוע על היהודי), כלומר כי אחר ששם מבטחו בה' השומע תפילה, ומשליך עליו יהבו כששפך לבו לפני ה', שוב אין לו מקום לדאגה, והרוגע שורה עליו... בדרך צחות מסופר על אחד שהסתובב ב'כולל' ולא ישב על מקום אחד לעסוק בתורה... אלא היה בבחי' יושבי קרנות שבבית המדרש... וגם ה'עזר כנגדו' ידעה היטב מעשיו באותם שעות, יום אחד היתה נפשה עגומה מאוד

הצרה שבניכם שרויין בה, כי מלאכי השרת וחמה ולבנה וכוכבים ומזלות ושמים וארץ וכל צבא המרום בוכים במרה, ואתם עומדים מנגד ואינכם משגיחים, אמרו לו, מפני מה, אמר להם מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשוורוש, ובעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם, אמרו לו אברהם יצחק ויעקב, אם הם עברו על דת הקב"ה ונחתמה גזירתם, מה אנו יכולים לעשות, חזר אליהו ואמר לו למשה, אי רועה נאמן, כמה פעמים עמדת

ישראל, שזכרו וידעו שבכל דור ודור שומע הקב"ה לתפילת כל פה עמו ישראל ברחמים^{יה} בכל עת ובכל שעה^{כי} אם שבים אליו ית'.

וכך איתא במדרש (אסת"ר ז יג) וז"ל. באותה שעה (שנגזרה הגזירה בימי המן הרשע להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים), רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם, ואמר להם, עד מתי אבות העולם רדומים בשינה, ואי אתם משגיחים על

מחמת מקרה לא טוב שעבר עליה, והתקשרה אליו וביקשה ממנו שיפיג צערה על ידי אמירת דבר שחוק ובדיחותא, השיב לה הנני עוסק עתה באמצע רמב"ם מוקשה... אינני פנוי לווערטלעך... נענתה לו, אכן היה זה גוטע ווערטל (בדיחה טובה)... אך ציפיתי למשהו טוב ושנון יותר...

כיו"ב, עובר על האדם יום מלא כפירה... רב ומריב עם כולם בעסקיו, דואג ולחוץ מענייני פרנסתו, ולפתע נכנס ומתפלל שחרית או מנחה, שם הוא זועק מלבו אמת מלכנו אפס זולתנו, הכל מונהג ומושגח משמיא, כביכול אומרים לו משמיא, גאנץ א גוטע ווערטל (בדיחה די טובה) שהרי אינו חי את חייו באופן זה כלל וכלל, כי העיקר לדעת, שהתפילה איננה סתם נוסח דיבורים שמוטל על האדם להגידם, אלא לא לעשות מזה ווערטל, רק באמת להשריש בקרבו אמונה עזה וחזקה

כה. שמא תאמר הרי אני במצב של 'אלוקי אקרא יומם ולא תענה'... התפללתי וזעקתי מנהמת ליבי ועדיין לא נושעתי, אכן שמע נא למה שביאר הגה"ק רבי אליהו מאיזמיר זי"ע (בעל ה'שבט מוסר' בספרו תהלות ה' על מזמור כב) בלשון מזמור 'על איילת השחר' שהוא מענייניו של יום, כי כך אמרה אסתר המלכה 'אלוקי אקרא יומם ולא תענה' ואף על פי כן לא התייאשתי אלא 'ולילה ולא דומיה לי', וכדאיתא בגמ' (ברכות לב:) 'אמר ר' חמא בר' חנינא, אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל, שנאמר (תהילים כו יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'". וזאת למדנו מאבותינו, שבך בטחו אבותינו, ואף שלא נענו מיד לא נסוגו אחור ולא התייאשו אלא חזרו ובטחו, וסוף דבר היה ותפלטמו...

ומוסיף לפרש עוד בסמיכות הכתובים 'אלוקי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי, ואתה קדוש יושב תהלות ישראל', שאם רואה שהוא קורא יומם ולילה ולא נענה, אל יאמר חלילה שאין הקב"ה שומע את קולו, אלא אדרבה הקב"ה שומע אותו ומתענג למשמע קולו, אלא שאתה קדוש יושב תהילות ישראל, והוא מחכה ומצפה לשמוע אותו עוד, ועל דרך שאמרו חז"ל (יבמות סד.) 'מפני מה היו אבותינו עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים'.

צא ולמד מדברי חז"ל (מגילה יב:) על הפסוק (אסתר ב ה) 'איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש' - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו, ולכאורה עיקר מעלתו של מרדכי ש'נפתחו' לו שערי רחמים, ואם כן היה צריך לומר 'בן יפתח', ומדוע נקטו 'בן קיש', אלא ללמדנו על גדולתו של מרדכי שלא התייאש לנוכח הגזירה, ואף שידע כל אשר נעשה, מכל מקום עמד והקיש שערי רחמים, מתוך האמונה בכוחה של תפילה, והיא שעמדה לבטל את הגזירה, והיא היא גדולתו.

כו. נוראות מצינו בתנא דבי אליהו (פרק כ) וז"ל, ולא גלגל הקב"ה והביא את המן לעולם אלא בשכרו של אגג שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהיה חבוש בבית האסורין (כשאסרו שאול המלך) ואמר אוי לי שמא יאבד זרעי לעולם מן העולם, עכ"ל, וללמדנו שאף בכי ותפילה של רשע כזה - מזרע עמלק שהתורה רוצה שנכרית אותו, גם פועלת, ק"ו לתפילת איש מבני ישראל.

ושמעתי שהקשה הגר"ח קנייבסקי זצ"ל כי לכאורה מה 'ערך' יש לבכיות ותפילות אלו, והרי מצוה מפורשת היא מן התורה למחות את זרעו של עמלק, והיה ציווי מפורש להרוג את אגג, אלא הא גופא באו חז"ל להשמיענו עד היכן כוחה של תפילה מגעת, שהגם שכך הוא רצון ה' למחות את זרעו של אגג מלך עמלק, אך קשה היא התפילה המבטלת את אשר נגזר, ואפילו אם המתפלל אינו אלא אגג בכבודו ובעצמו...

באר הפרשה - פרשת פקודי

כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועתנו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים, שאמת מה שהבטיחנו בתורה (דברים ד ז) ומי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו^{כז}.

צהלה ושמחה - ושבתני אני את השמחה

הנה כשנשאלה אסתר במשתה היין (אסתר ה ו) 'מה שאלתך וינתן לך', השיבה (פסוק ח) 'בוא המלך... ומחר אעשה כדבר המלך', ולכאורה יפלא מדוע דחתה למחר ולא התחננה מיד על נפשה אחר שאמר לה מה שאלתך וינתן לך, וכן צריך לבאר על מה סמכה בדעתה שלמחר יהא בידה לפעול יותר מאשר תוכל לעשות בו ביום, וביארו צדיקים כי בעת ההיא היה 'ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב' (פסוק ט), וידעה אסתר שבעת 'שמחה' כזאת לא תוכל להפילו ולנצחו, כי לא יאונה כל רע לאיש השרוי במדת השמחה^{כח}, ועל כן התחכמה והזמינה אותו לבוא למחר אחר ששמחתו תפוג מעט, ואז תצליח להפילו בנקל.

ולימוד גדול הוא לבני ישראל, שאם לאותו רשע הועילה מדת השמחה שלא יוכלו להזיק לו, כ"ש שתועיל מידה זו לבני ישראל עם קודש לבטל מעליהם את כל הצרות והיסורים, וכמו שאמרו צדיקים (דגמ"א בליקוטים, ועוד הרבה מהצדיקים) לרמוז בפסוק (ישעיה נה יב) 'כי בשמחה תצאו', שע"י השמחה אפשר להינצל מכל הצרות^{כט}, ולצאת מאפילה לאור גדול^ל.

על הפרץ לישראל ובטלת גזירתם לבלתי השחית וכו', אמר לו משה, כלום יש אדם כשר באותו הדור, אמר לו יש ושמו מרדכי, אמר לו לך והודיעו, כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה, אמר לו רועה נאמן, כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל, אמר לו משה אם בטיט היא חתומה תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא שיהיה, אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, הדא הוא דכתיב (ד א) 'ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, ויקרע מרדכי את בגדיו'. והאר"ך ה'קדושת לוי' (פורים, קדושה שלישית) ללמוד מכאן כגודל כח תפילתם של ישראל שאף גזירה שנכתבה ונחתמה בטבעת המלך אפשר לקורעה ולבטלה ע"י צעקה וזעקה אמיתית מעומק הלב^כ

אנב אורחא למדנו, שרק על ידי תפלה בעולם הזה במלו הגזרות, דהא כל השבעה רועים לא הצליחו להמתיקה כי אם בכוחו של מרדכי שהתפלל עליהם בעולם הזה, וכן לא הועיל מה שהתורה חגרה שק [כאמור בתחילת המדרש שם] והאבות הרבו והפצירו בתפלה בעולם העליון, כי רק על ידי תפילת כלל ישראל בעולם הזה אפשר לפעול ישועות ולבטל גזרות רעות.

גם עניינה של 'קריאת המגילה' היא להודיע לנו כוחה של תפילה, וכמו שכתב הרמב"ם בהקדמה לספרו יד החזקה (בסוף מנין המצוות) 'וצונו לקרות המגילה בעונתה,

כז. פלאי פלאות יש ללמוד מתוך ההתבוננות בסיפור הנס וכמו שנכתב ב'מגילה', כי הנה מדרך העולם, כאשר נקלע האדם לאיזה צרה בענייני בריאות הגוף או כשתקוע בסבך החובות, הרי תחילה וראש הוא עושה 'השתדלות', דורש ברופאים או פונה לעסקנים ובעלי חסד, ואחר כך נעמד בתפילה להצלחת ה'השתדלות'... אמנם מרדכי הצדיק רוח אחרת היתה עמו, שבתחילה זעק זעקה גדולה ומרה, ורק אח"כ שלח לומר לאסתר המלכה 'לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה', והיינו טעמא, כי מרדכי הצדיק ידע היטב שאין ההשתדלות מועילה כלום ורק תפילה יכולה לעזור, ואף שעלינו לעשות כמנהג דרך ארץ ולעשות פעולות של השתדלות, אך אין זה אלא גזירת מלך, ואילו הדרך היחידה לבטל את הנגזר ולפעול למלא משאלות הלב אינה אלא בתפילה...

כח. לפי דברי הרמב"ם ביאר הגרי"ז מבריסק זצ"ל (פניני הגרי"ז עמו' פג) מה שאומרים בפיוט 'שושנת יעקב' אחר קריאת המגילה 'להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך' (ובפשטות אינו מובן עניינו להכא, אמנם להאמור יובן), שזו תכלית מצות קריאתה, לדעת שהקב"ה עונה לעמו ישראל בעת שוועם אליו, וכל הקווים והחוסים בהשי"ת לא יבושו ולא יכלמו, וכפירוש רש"י בתהלים (לד כג) 'ולא יאשמו כל החוסים בך - לא יתחרטו לאמר אשמנו שחסינו בך', פירוש שאף אחד לא יתחרט על מה שבטח והשליך את יהבו על הקב"ה.

כט. וכך אומרים בשם הרה"ק מקארלין זי"ע שאם יהודי מתהלך בשמחה מעצם הדבר שהוא יהודי, ערב אני לו שלא יאונה לו שום רע לא בגשמיות ולא ברוחניות (מאמר מרדכי).

ל. אחרי הסתלקותו של הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע, נענה בנו ממלא מקומו - הרה"ק רבי אלעזר מנדל זי"ע (מיד אחר סתימת הגולל) כי עתה הוא עת רצון גדול לפעול ישועות טובות לפוקדים אותי בקוויטלעך (פתקא דרחמי בו

קרבה הישועה כהרף עין, ללמדנו שרק על ידי השמחה אפשר להינצל מן הכל.

בדברים האלה כתב ה'בן יהודע' על הגמרא במנילה (פו. ד"ה ורכיב האי) שכאשר הגיע המן להביא את הלבוש ואת הסוס למרדכי, 'נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא, אתא המן ויתיב ליה קמיהו, ואוריך עד דסליק מרדכי לצלותיה' (מרדכי נעמד או להתפלל, והמן המתין לו עד שיסיים את תפילתו), ולכאורה יפלא על רשע מרושע זה, על מה ולמה המתין לו ולא הפריע לו באמצע תפילתו לקיים 'גזירת מלך' תיכף ומיד. ומבאר ה'בן יהודע', שבדווקא המתין ולא בישר לו בשורה טובה זו בשעת התפלה, כי ידע שהתפלה מתוך עצבון אינה מתקבלת וחשב שוודאי מתפלל כעת בעצבון, על כן אמר - מוטב לא אפסיקנו, כי אם אפסיקנו וודאי יחזור להתפלל שנית מתוך שמחה, ותפילה מתוך שמחה בוקעת רקיעים ואין שום מחיצה ומבדיל שיעכב בעדה מלהגיע עד לכסא הכבוד.

ונודע ביאורו של הגר"א זי"ע על הכתוב (משלי יח יד) 'רוח איש יכלכל מחלתו ורוח נכאה מי ישאנה',

וכן פירש הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (רמזי פורים ד"ה ותשלח) בפסוק (אסתר ד ד) 'ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו, ולא קיבל', וצריך ביאור, וכי חשבה אסתר שמרדכי מחוסר בגדים וצריך לשלוח לו בגדים, והרי ראתה שבכוונה תחילה התלבש בשק ואפר מה שלא עשה מעולם, וא"כ לא היה לה כי אם לשאלו 'מאי האי' ולא לשלוח בגדים.

ומבאר ה'תפארת שלמה', שאסתר הבינה מיד שמרדכי שמע איזה בשורה קשה ומרה, ולכן קיבל על עצמו להתענות ולצום כדי לקרוע רוע גזר דינו, אלא שהיא הייתה סבורה שלא זו הדרך, כי אף בעת צרה וצוקה יש להתחזק במדת השמחה, ורק על ידי השמחה אפשר לצאת מכל המצרים. ומרדכי לא קיבל דבריה, וסבר דבעת כזאת צריך להתפלל אל ה' בשברון לב ומתוך מרירות, ונחלקן שניהם במעשה אשר יעשו, אמנם הקב"ה הכריע שהצדק עם אסתר המלכה, וכך סיבבה ההשגחה שיבוא מרדכי לידי מידת השמחה על ידי שהמן ילבישנו בבגדי מלכות ויכריז לפניו 'ככה יעשה לאיש אשר חפץ ביקרו', ועי"ז נחלשה המרירות ובא לידי שמחה באתחלתא דגאולה, ובוה

מוזכרים שמות לדבר ישועה ורחמים) - כי כעת הוא זמן שמחה בשמי שמים, המה חשבו כי בוודאי שמחה זו הוא משום קבלת פני הצדיק לעולם שכולו טוב, אלא שהרה"ק ר אלעזר מנדל הוסיף ופירש להם בענוותנותו, וכי יודעים אתם שמחה זו מה עושה, כי אבי הקדוש עלה בסערה השמימה, ושואלים המלאכים זה לזה - מי ממלא את מקומו בעולם הזה, וכששמעו שאני הוא המ"מ כולם שחקו מרוב שחוק, וכשנתעורר שחוק, שמחה וגיל בשמים הוא עת רצון להוושע בכל מיני השפעות טובות.

ידוע ביאורו של הרה"ק רבי אלעזר מנדל מלעלוב זי"ע בכתוב (תהלים קכו ב-ג) 'אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים', שלעתיד לבוא כאשר יגאלו עם בני ישראל ויגדיל הקב"ה את חסדו עמם, יבואו הגוים וישאלו מדוע 'הגדיל ה' לעשות עם אלה', וכי צדיקים גמורים היו בכל שנות הגלות, ומדוע יקבלו שכר רב כל כך, על זה יענו להם בני ישראל ויאמרו - 'הגדיל ה' לעשות עמנו' על כי 'היינו שמחים', היינו על אף רוב הסבל והצרות הרבות שסבלנו בשנות הגלות לא מְשָׁה השמחה מלבנו לעולם, ותמיד התחזקנו בבורא כל עולמים בשמחה של מצוה, ועל כן בדין הוא שניטול 'שכר טוב'.

וכך ביארו בפסוק (תהלים קכו ו) 'הלוך ילך ובכה' - שלא בשמחה אלא בעצבות, אזי 'נושא (רק) משך הזרע', אבל אם 'בוא יבוא ברין' אזי 'נושא אלומותיו' - חבילי חבילין של שפע.

לא. ודע כי מתן שכרה של השמחה הוא כבר בעולם הזה, דהנה איתא בגמרא (עירובין נד.) 'האי עלמא כבי הילולא דמיא', יש שביארו ש'שכר מצוה בהאי עלמא' תלוי עד כמה מתדמה האדם ל'בי הילולא', כי בדרך כלל 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (עירובין כב.), מכל מקום אם יעשה עצמו 'כבי הילולא' - שיתנהג במידת ה'שמחה', יזכה לקבל שכר גם ב'האי עלמא'.

וכבר איתא ב'מאירי' (שבת ל:) וז"ל, 'אע"פ שראוי לאדם לעמוד נכנע ושפל רוח, ראוי לו להעמיד עצמו בשמחה לקיים מצוותיו ולמה שיגיעוהו מן השלימות, שאין השכינה שורה מתוך עצבות שהעיצבון מטמטם את הלב וסותם שבילי ההכנה, ולא מתוך עצלות - שקידה והתבוננות, אלא מתוך שמחת הלב ליושר המזגים, ואף דרך החכמים היה בשיבתם לפתוח במילי דבדיחותא'.

באר הפרשה - פרשת פקודי

שום חשק ורצון לנהוג כמותו 'ולסבול' אף הם. ובוה מפרש מה שנאמר (תהילים קיט קיא) 'נחלתי עדותיך לעולם כי ששון ליבי המה', שהרוצה להנחיל עדות ה' לבניו אחריו הרי זה דווקא באופן ש'ששון ליבי המה', שהוא שש ושמה על אמרות ה' ועושה אותם בנועם וברצון לה'.

ו"ל. השמחה באה על ידי הרוח. וזהו רוח איש כשהאיש תמיד בשמחה, הוא יכלכל מחלהו, אף שתבוא עליו מחלה חס ושלום, יכלכל מחלהו בשמחתו ויבטלנה, עכ"ל, ואם כי דבריו לענין חולי, מ"מ נלמד מכך לכל צרה וצוקה הן ברוחניות להן הן בגשמיות להן ש'בשמחתו יבטלנה' לה'.

והחודש אשר נהפך להם - מעלת וסגולת חודש אדר צדיקי הדורות הפליגו בגדולת ימים המבורכים של חודש אדר לה', אשר מה רבה סגולתם להשפיע על בני ישראל כל מילי דמיטב ברוחניות ובגשמיות, לרוב התגלות אהבת ה' לבניו חביביו וכן לרוב התעוררות

עוד מצינו במעלת השמחה בדברי ה'מנורת המאור' (פ"ה) שהדרך הנכונה להנך את בניו שילכו בדרכי התורה והמצות הוא על ידי שיעשה אותם בשמחה ובחשק, שעי"ז גם הבנים ירצו להדמות לאביהם, לעומת זאת אם עושה את המצוות בהכרח אזי לא יהיה לבניו

לב. כה אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לרמזו בשיגרא דלישנא, שכן בשפת האידיש יש לתיבת 'אויף-געראמט' שני פירושים, א. שהאדם שרוי במצב מרומם ובשמחה. ב. שהמקום נקי מכל לכלוך וזוהמא, לומר לך כי זה תלוי בזה, השרוי בשמחה מוחו נקי מכל מחשבות אוון ושטות...

לג. ומלבד שהשמחה מועילה לחיי, גם סגולתה היא לזכות ב'בני', וכמסופר על הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע שפעם נתארח בביתו של הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא זי"ע (עיי"א אמרי פנחס, שער תורת אדם אות יד), בקשה ממנו בתו של רבי שמואל - שהייתה עקרה שיברך אותה בזש"ק, אמר לה רבי רפאל 'שמחה' היא סגולה לזכות לזרע של קיימא. כשסיפרה הבת לאביה ר' שמואל את דברי הצדיק אמר לה האב, צדיק זה למד זאת מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים. מן התורה, דכתיב (בפרשתן יח יב) 'ותצחק שרה בקרבה' ובאותה שעה נתברכה ביצחק בנה (בהיותה בת תשעים שנה), מן הנביאים דכתיב (ישעיה נד א) 'רני עקרה לא ילדה', כי על העקרה אשר לא ילדה לשמוח ברננה ואז תוושע מצרתה, ומן הכתובים דכתיב (תהילים קיג ט) 'מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה'.

אחד החסידים של הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע, פנה אל רבו, בבקשת ישועה, כי כבר עברו כמה וכמה שנים מעת נישואיו ועדיין לא נפקד בזש"ק, אמר לו הרבי - 'זיי בשמחה - היה בשמחה', כששמע המדריך (משפיע) של האברך נכנס אל הרבי, ובתחנונים אמר לרבי, מאד קשתה מידת השמחה על האברך הנ"ל, באשר עוברים עליו זמנים קשים מאד, והוא כבר עומד על סף ייאוש ל"ע, ענהו הרבי, 'וואס זאל איך טוהן אז אין הימעל האט מען ליב שמחה' (מה אעשה שבשמים אוהבים שמחה), האברך התגבר על עצמו, שמע בקול הרבי, מילא נפשו בשמחה ומיד נושע בזש"ק. ואף מועילה היא הרבה לעניין 'מזוני', וכמו שרמזו לה הרה"ק ה'צמח צדיק' זי"ע מויוז'ניץ (לחודש ניסן) כי סופי התיבות של 'והיית אך שמח' הם כסופי התיבות של 'פותח את ידך' הרומז לשם הק' חת"ך שממנו נמשך שפעת הפרנסה, להורות, כי על ידי ריבוי השמחה יתמשך ריבוי הפרנסה. וכך ממש אמר גם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אורות רבותינו עמ' נט), ומסופר, שפעם שאלו אחד, כיצד ניתן להיות בשמחה כשעול החובות לוחצים ודוחקים ועוללים שאלו לחם... השיב לו טיפוש, מה לא עושים בשביל פרנסה...

לד. הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע אמר שיותר יכולים לפעול בתפלה בשמחה ממה שיכולים לפעול בבכיה, ומעשה שהיה בעת שהיה בדאנציג, שראה שנפל אחד להים, וכמעט שנטבע שם, אמר לו הרב הנ"ל בלשון אשכנז 'גריס מיר דעם לויתן' (דרוש בשמי בשלום הלויתן), ואח"כ עזר לו ה' שאחז בדף אחד וניצול, וביאר הרה"ק את פשר מעשיו, כי בחור זה לרוב חרדתו ופחדו נתייאש לגמרי מעצמו ולא היה בידו מוח לחשוב מחשבות היאך ובמה להינצל, ורק ע"י המילתא דבדיחותא נתרחב לבו במעט שמחה, וכבר העלה בראשו כמה עצות היאך להינצל (אור ישרים הערה לט, נפלאות חדשות - ליקוטים).

לה. כע"ז ביארו במאמר חז"ל (חגיגה טו:) 'אם הרב דומה למלאך ה' צבא-ות יבקשו תורה מפיהו' כי הדמיון למלאך ה' הוא בכך שהמלאכים אומרים שירה והם מלאים בשמחה וגיל, והרב המלמד תורה צריך להדמות בענין זה למלאכים, להיות תמיד בשמחה, כי ע"י השמחה והתלהבות יכנסו הדברים ללב התלמידים והבנים.

לו. ביותר הדברים אמורים בחודש אדר שני, וכאותם דברים נפלאים שכתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זי"ע (חמשה מאמרות מאמר סמוכים לעד), שהנה מבואר ב'ערות דבש' (ח"ב דרוש ח) וכן ב'בני יששכר' (אדר מאמר א אות יא) כי

ונפלאות מצינו להרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (ויקהל שקלים תרע"ט) שכתב שבחודש אדר 'נותנין מן השמים בלב ישראל אומין וחיוזק הלב ורגש קודש והתרוממות הנפש' [ועי"ש שמבאר בזה מה שאמר אביו הרה"ק ה'אבני נור' זי"ע 'שאדר קודם ניסן הוא כעין אלול קודם תשרי'].

עוד איתא ב'מאור ושמש' (שקלים), שבחודש אדר יש כח גדול לישראל שאפילו בהבל פיהם בלבד ימתקו כל הדינין והגבורות והרוחות רעות שלא ישלטו כלל וכלל בעולם.

יה"ר שנזכה להרבות באמונה ובשמחה. ויתהפכו לנו הצרה והיגון מאבל וליו"ט, שפע רב לנו ולכל ישראל.

האהבה של בני ישראל לאביהם שבשמים, ועל דרך שאמרו בגמ' (שבת פח.) 'הדור קבלוה בימי אחשורוש', ופירש רש"י 'מאהבת הנס שנעשה להם'.

ובך אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע 'ראוי לכל איש מישראל לחזור בתשובה שלימה בזה החודש אדר, כי זה החודש מסוגל לתשובה' לי, עוד אמר, 'אדר הזמן לעשות תשובה מאהבה, והזמן מסוגל יותר מתשרי, שאז תשובה מיראה ועתה תשובה מאהבה' לי. וביאר בזה מה שאמרו חז"ל (תענית כמ"ג:) שבן ישראל שיש לו דין עם נכרי ישתדל לקבוע את הדין לחודש אדר 'דבריא מזליה', ונרמז בזה לדין שיש לכל אחד עם הנכרי שלו, כלומר חלק הגוי וה'עמלק' שבקרבו, ועתה בחודש אדר יכול לברר אותו חלק ולגרש אותו ולנצחו' לי.

חודש אדר שני הוא למעלה מן המזל, שהלא י"ב חודשים הם כנגד י"ב מזלות, וחודש זה – החודש הי"ג הוא מחוץ לשליטת המזלות, 'על כן החודש הזה מסוגל לטובה, שנזכה לעלות בכח התורה למעלה מן המזל הטבעי, ויריק עלינו ית"ש ממזלא עלאה למזלא תתאה שפע הצלחה וישועה בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן'.

כה אמר הגרי"ח זאנענפעלד זצ"ל, בהקדמת טעם מדוע מוסיפים פרק 'ברכי נפשי' ביום ראש החודש, כי בפסוק האחרון יש בו י"ב תיבות, ומרמז לי"ב חדשי השנה. מוסיף הגרי"ח לבאר עפ"י מחלוקת המובאת בגמרא (ברכות קיח.) אם 'הללו-י-ה' נחשבת כתיבה אחת או שתיים, ובשנה פשוטה נקטינן שהוא תיבה אחת, ובשנה מעוברת נקטינן כמ"ד שהם ב' תיבות, נמצא ישנו י"ג תיבות בפסוק אחרון שבברכי נפשי. לפי"ז נמצא חודש אדר ב' הוא כנגד תיבה אחרונה – שם 'י-ה' המרמז כולו לחסדים ורחמים מגולים (מי דבש להגאון רמ"י סופר עמוד תקג).

לז. סיפר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"מ אדר), וז"ל, 'אצל הבעש"ט הק' הגיעה פעם נשמה לתיקון, והכיר בה כי היא נשמה ישנה מאוד ממאות שנים, שאל אותה, איך יתכן שהאר"י הק' לא תיקן אותך, והרי היא מתקן את כל העולם, והשיבה לו כי היא היתה תקועה במקום עמוק כל כך, ולא הצליחה לצאת משם, אבל בעת שנפטר הב"ח זצ"ל נעשה שמחה גדולה בכל העולמות, ומגודל השמחה הצליחה להשתחרר משם ולרחף בעולם, עד עתה שהגיעה לפניו. והוסיף הרה"ק, ישנם אברכים התקועים עמוק כל כך, שאינם מצליחים להתרומם משם ולחזור בתשובה, אמנם, בראש חודש אדר, שכתוב עליו מרבין בשמחה, מגודל השמחה יכולים להתרומם ממקום ולעלות, עכ"ל.

לח. נוראות מבאר ה'נתיבות המשפט' בספרו מגילת סתרים (על המגילה) בענין מה שתקנו חז"ל לעשות 'משתה' ושמחה' בימי הפורים, דהנה אמרו חז"ל (יומא פו:) גדולה תשובה שזדונות נעשו זכיות, והן חשבו שעיקר החטא היה על שנהנו מסעודת אחשורוש, וכיון שעשו תשובה ונתכפר להם נעשה משתה של אחשורוש לזכות, כי גדולה תשובה שזדונות נעשו כזכיות, וכאילו עשה משתה של מצוה ולכך עשו משתה ושמחה להורות שיש להם לשמוח בהמשתה שעשו תמורת מה שעשו להם מקודם אבל ובכי וצום על המשתה. עכ"ל.

לט. ביותר הדברים אמורים בחודש אדר השני, וכמו שאמר הגאון הגדול רבי דוד יונגרייז זצ"ל, כי איתא בגמרא (יומא כ.) 'השטן' - בגמטריא שס"ד, לרמז ששס"ד ימים מתוך שס"ה ימי השנה יש לו רשות להשטין, יצא יוה"כ שאין לו רשות להשטין באותו יום. אמור מעתה, הרי שנת העיבור יתירה על שס"ד ימים, ואין ביד השטן להשטינו לדבר עבירה בשאר הימים העודפים על שס"ד – והיינו בחודש העיבור, והרי הם כיוה"כ לענין זה (מי דבש להגאון רמ"י סופר עמוד תקג).